

Un viatge personal a través del multiculturalisme mundial

Clare ALLCARD

“En referència a la ciència política, la multiculturalitat es pot definir com la capacitat d'un estat per tractar efectivament i de manera eficient la pluralitat cultural dins de les seves fronteres sobiranes.” Viquipèdia

A partir d'una visió macro, em sembla que la multiculturalitat enriqueix el nostre món, produint no tan sols un gresol de cultura sinó un bol d'amanida de joies precioses ple amb diferents sabors i colors.

Abans de continuar, voldria indicar que no tinc cap titulació acadèmica en multiculturalitat, però sí experiència en primera persona, ja que he viscut durant uns cinquanta anys de viatge més de sis mesos en divuit països diferents. Amb el meu marit, hem navegat per tot el món en un antic vaixell de càrrega, cosa que ens va portar a posar l'àncora (per ordre geogràfic d'oest a orient) a Antigua, Grenada, Canadà, Bèlgica, Espanya, Anglaterra, França, Alemanya, Turquia, Kenya, les Seychelles, Sri Lanka, Tailàndia, Malàisia, Singapur, Timor portuguès i Nova Zelanda.

Després d'aquestes aventures, el 1982 vam *descobrir* Andorra. Sens dubte, un país que té tres sistemes educatius públics, andorrà, francès i espanyol, ha de ser bo per inspirar una actitud multicultural. Aquí hi vam construir la nostra casa, enmig d'aquestes muntanyes majestoses, i vam acabar venent el vaixell a l'Associació dels Amics del Quetx Ciutat Badalona.

El Regne Unit

El meu viatge multicultural va començar al meu lloc de naixement, el Regne Unit, una pàtria formada per Anglaterra, Irlanda del Nord, Escòcia i Gal·les: quatre nacions, quatre cultures. En una època, cada nació tenia la seva pròpia llengua, i avui en dia està ressorgint un interès per cada llengua. Actualment, hi ha uns 1,5 milions de persones a Escòcia i Irlanda del Nord que poden parlar escocès, mentre que, a Gal·les, el 28% de la població parla el gal·lès i el

99% l'anglès. Si bé una llengua comuna augmenta la comprensió comuna, el perill és que també pot suprimir la rica collita del multiculturalisme.

En el cas del Regne Unit, les característiques culturals més refinades de dos dels països, Escòcia i Gal·les, són admirades més enllà de les seves fronteres i de les de l'estat sobirà. Curiosament Anglaterra, la més gran de les quatre, presenta menys característiques distintives. Per exemple, avui Irlanda de Nord, Escòcia i Gal·les tenen el seu propi parlament descentralitzat mentre que Anglaterra no en té, però és la seu del parlament del Regne Unit amb membres dels quatre països representats.

Em sembla que els 5,5 milions d'escocesos han conservat les més diverses i atractives tradicions culturals, algunes de les quals, com el ball escocès, s'han estès per tot el món. Jo mateixa soc mig escocesa i vaig ser membre fundadora del primer grup de dansa escocesa d'Andorra. En els funerals, una sola cornamusa escocesa pot desencadenar plors no només entre els patriotes escocesos, sinó entre molts altres de les illes britàniques. D'altra banda, investigacions han demostrat que els homes abillats, per a ocasions més formals com casaments, amb el seu vestit nacional del *kilt* (una faldilla fins als genolls, feta a partir de 6 metres de teixit distintiu, ben prisat al darrere) tenen un atractiu sensual i unificador per a les dones de tot el Regne Unit!

Històricament, la utilització del *kilt* és un exemple destacable del multiculturalisme pactat. El 1707, quan Anglaterra i Escòcia es van unir per convertir-se en la Gran Bretanya, molts clans escocesos del nord es van rebel·lar i els seus *kilts* es van convertir en un símbol de rebel·lió. El 1746, el rei britànic Jordi II va prohibir portar el *kilt* amb una pena de sis mesos de presó per al primer delictes i, per a qualsevol delictes següent, el transport a les colònies a Amèrica. Però 35 anys després, el seu nét, Jordi IV, va aixecar la prohibició i va fer pintar un gran retrat d'ell mateix amb aspecte molt orgullós portant el *kilt* i la reina Victòria sovint vestia els seus propis fills amb el *kilt*. El multiculturalisme va florir.

Una de les altres tradicions concedides pels escocesos a tot el Regne Unit i per països molt més enllà de les seves ribes és la seva cançó d'amistat *Auld Lang Syne*. Escrita pel gran poeta escocès Robert Burns el 17 de juliol de 1788, és coneguda en català com *L'hora dels adéus*. Per tenir una sensació de la musicalitat de la llengua escocesa, el segon vers diu "We twa hae run about the braes, and pu'd the gowans fine; But we've wander'd mony a weary fit, sin auld lang syne".

De la seva banda, els gal·lesos han conservat la tradició de l'Eisteddfod, en què poetes i músics competeixen entre ells. Celebrat per primera vegada el 1176, el National Eisteddfod és

Regne Unit, nuvis escocesos

Regne Unit, arpa gal·lesa

actualment el festival competitiu de música i poesia més gran d'Europa. Sent en gal·lès, hi ha aproximadament 6.000 competidors. L'Eisteddfod International anual és una gran ocasió musical que reuneix cors, grups de cant i ballarins populars de tot el món que comparteixen les seves tradicions populars nacionals en un dels grans festivals mundials de les arts. Aquest és un gran exemple de multiculturalitat! Aquí els gal·lesos brillen amb els seus reconeguts cors de veus masculines cantant les seves cançons en llengua gal·lesa en harmonies glorioses.

Regne Unit. Giants Causeway d'Irlanda del Nord

Fins ara, Irlanda del Nord és l'única part del Regne Unit que, en lloc de trobar-se per compartir les seves cultures, es manté, quasi bé inalterablement, fortament dividida entre unionistes protestants, que volen continuar sent part del Regne Unit, i nacionalistes catòlics, que volen tornar a ser part de la catòlica República d'Irlanda. Aquí hi ha poc signe de multiculturalitat. Cada costat abraça les seves tradicions: els unionistes tenen les seves bandes de música, que, durant la temporada de marxa, sovint provocaven disturbis entre els dos costats. Mentrestant, els catòlics celebren la dansa i la música irlandeses. Fins i tot, com passa a Catalunya i al País Basc, les ciutats tenen noms diferents segons la lleialtat de l'orador. Per als nacionalistes catòlics la ciutat del nord es diu Derry, mentre que per als protestants es diu Londonderry.

I Anglaterra? Doncs tenen jardins, Shakespeare, la llengua anglesa i l'esport. Van ser els anglesos qui, el 1863, van codificar per primer cop les regles del futbol, seguides a la dècada de 1870 per les regles del tennis de gespa i el criquet. I, per descomptat, el joc del rugbi, que va rebre el nom de l'ínternat privat anglès de Rugby, on es va inventar. Avui tots aquests esports formen part del patrimoni mundial.

I així arribem al multiculturalisme del Regne Unit actual. La multiculturalitat no és del gust de tothom. El Regne Unit té diversos petits partits feixistes d'extremadreta antiimmigrants. Entre ells hi ha el British National Party o BNP, l'English Defence League and Britain First, però cap no ha guanyat cap escó al parlament. Fins ara, al parlament actual, un de cada deu diputats és de procedència minoritària ètnica: principalment índia i pakistanesa, però també hi ha tretze diputats britànics negres, a més d'altres que són originaris de l'Iraq, l'Iran, la Xina, Xipre, Palestina i Turquia. Al capdavant de dues de les quatre grans oficines d'estat de la Gran Bretanya hi ha persones d'origen indi. Dirigit pel primer ministre anglès, Boris Johnson, en segon lloc d'importància hi ha el canceller de l'exchequer, Rishi Sunak, d'origen punjabi indi (va succeir Sajid Javid, d'origen pakistanès, que recentment va renunciar per qüestions de principi).

Regne Unit, jardí anglès

La tercera persona, el ministre d'Afers Estrangers, Dominic Raab, es fill d'un jueu txecoslovac que va arribar al Regne Unit als 6 anys quan la seva família fugia dels nazis. I en quart lloc, com a secretària d'Interior, tenim Priti Patel, filla de pares també d'origen indi. El multiculturalisme, almenys en els nivells més alts del Regne Unit, sembla que funciona força bé.

Canadà

La meva vida nòmada va començar el 1955, quan, als 9 anys, el meu pare, un oficial de l'exèrcit britànic, va ser enviat al Canadà. Allà vaig anar a parar en una classe excèntrica de 6è grau amb infants de 9 a 18 anys, on vaig tenir la meva primera experiència de prop del multiculturalisme. Deu anys després de la Segona Guerra Mundial, Europa havia quedat ben tocada, fins a la mort, i consegüentment, gairebé la meitat de la classe eren immigrants. Aquells alumnes holandesos, alemanys i danesos, així com els anglesos i escocesos, que buscaven el somni del nou món, compartien aula amb els canadencs anglòfons i francòfons. Molts dels nois de 14 a 17 anys, que encara els costava aprendre anglès, se sentien humiliats per encara estar al 6è grau. Aquesta situació va fer que sis d'entre ells ja estiguessin veient un agent de llibertat condicional.

Rideau Grade School, Kingston, Ontario, Canadà

Convent belga

El 1957 el meu pare va ser enviat per l'exèrcit britànic del Rhine, a Alemanya, on, als 10 anys, una altra experiència multicultural m'esperava. En fort contrast amb el Canadà salvatge, vaig ser enviada, amb 400 nenes més de l'exèrcit britànic, a Tildonk, un internat de monges ursulines, a la part flamenca de Bèlgica. Vam arribar en tren (l'ompliem de bat a bat). Durant la guerra, les monges havien tingut bona cura dels soldats aliats ferits. Ara els soldats aliats tornaven a pagar la seva bona acció enviant-hi les seves filles perquè fossin educades per elles. Érem els xais sacrificats i totes anàvem a aprendre francès, tot i que amb un accent flamenc. Era multiculturalisme? Certament, hi havia una gran varietat de nacionalitats entre nosaltres i el francès, la llengua comuna, ens va reunir a totes, tot i que les belgues francòfones menyspreaven les seves compatriotes flamenques. Addicionalment, hi havia també la religió, que, en aquells temps tenia una influència important en la cultura. Gairebé tots els britànics eren protestants. Durant la primera setmana vaig aprendre l'Avemaria tot i que, com que era en francès, no n'entenia cap paraula. Vaig pensar que, quan dèiem "mère de Dieu" (mare de Déu), en realitat dèiem "major jew" (jueu major). Vaig quedar

Convent Ursuline, Tildonk, Bèlgica

tan impressionada! Aquí hi havia una forma de cristianisme que reconeixia que Jesús era un home més important –i 100% jueu–. Aquests catòlics, òbviament, sabien una cosa o dues.

Però llavors va morir una monja, als 40 anys. La mare ursulina encarregada de la nostra part de l'escola va cridar a totes els protestants britàniques –la majoria preadolescents– que havíem assassinat la monja i que totes cremariem en un foc etern si no ens convertíem al catolicisme. Recordo que, malgrat la meua jove edat, vaig pensar: “No és el que hauríeu de dir a les nenes.” Aquesta experiència em va allunyar del catolicisme.

Amb un gran nombre d'angleses, les belgues i la seva cultura eren minoria i, per tant, les exòtiques. I era, en si mateix, una educació aconseguir conèixer-les. La meua amiga especial, Béatrice, va resultar ser la filla d'un joier ric de Brussel·les –ho vaig descobrir quan va rebre com a regal un collaret de robí muntat en or per a la seva confirmació–. (Nosaltres, els protestants, normalment rebíem una Bíblia o un llibre de pregàries enquadernat en pell). Malauradament, hi ha una característica belga negativa que ha acolorit la meua visió dels belgues fins avui. Les monges encoratjaven les alumnes belgues a delatar les nostres petites faltes, cosa totalment inacceptable en la cultura escolar britànica, i per mi aquest comportament crea un prejudici cultural.

Quan vaig tornar a Anglaterra el 1959, no vaig tornar a viatjar (de veritat) fins al 1968. Tenia llavors 22 anys i vaig conèixer un mariner pioner, Edward Allcard, de 53 anys, que estava fent la volta al món navegant en solitari. Havia abandonat el seu vaixell a Nova Zelanda i havia volat al Regne Unit per estar amb la seva mare moribunda. Avorrit pel llarg vol, havia decidit que seria molt més divertit tornar a Nova Zelanda per carretera. Em vaig oferir com a copilot a viatjar amb ell.

El viatge de quatre mesos en un Land Rover ens va portar a través de França, Itàlia, Iugoslàvia, Bulgària, Turquia i l'Iran. Després vam continuar per l'Afganistan, el Pakistan i l'Índia i finalment vam passar per Malàisia fins a Singapur. Una experiència fascinant, però clarament no multicultural (com s'entén), ja que mai no vaig estar en cap lloc el temps suficient per aconseguir més que entreveure la vida de la gent. Tot i així, ens vam creuar amb un esplèndid pupurri de llengües, vestits, menjars i costums. Els iugoslaus ens van rebre molt bé, mentre que els turcs van destacar per la seva ajuda. L'exèrcit búlgar comunista va detenir l'Edward acusat d'espionatge, mentre que els joves iranians a la ciutat santa de Mashhad van intentar tombar el Land Rover –amb mi a dins–. Va ser un alleujament arribar a Nova Zelanda.

Nova Zelanda

Investigadors creuen recentment que les primeres persones a colonitzar Nova Zelanda hi van arribar cap a l'any 1350. Van arribar en canoes de fusta de les illes polinèsies que es troben al nord, repartides en forma d'arc per l'oceà Pacífic. Aquests van ser els maoris, que van aportar un coneixement fascinant de la navegació. Un cop instal·lats, van desenvolupar una cultura distintiva adornada per l'art, la talla de fusta i música d'alt nivell. Però també es van dividir en tribus i van començar a lluitar entre ells. No va ser l'inici més favorable per al país multicultural que coneixem avui.

Pont d'Auckland Harbour, Nova Zelanda

L'any 1642 els primers europeus hi van arribar amb vaixell, capitanejat per l'holandès Abel Tasman. No van ser ben rebuts. Quatre dels tripulants van ser assassinats i no va ser fins al 1769 que els europeus hi van tornar, dirigits per l'explorador britànic James Cook. Després de cartografiar les illes va tornar a casa per compartir els seus coneixements. Escoltant sobre les terres fèrtils, anglesos, escocesos i gal·lesos van arribar a instal·lar-s'hi i aviat també els nord-americans van arribar a comerciar amb els maoris fusta, aliments i artefactes per patates, eines metàl·liques i mosquets.

Maories amb canoa de guerra

Aquesta última transacció va ser un error, ja que entre el 1801 i el 1840 els maoris van tenir més de 600 batalles intertribals, les *Musket Wars*, que van acabar en uns 30.000 o 40.000 maoris morts. Durant el segle XIX, missioners també van arribar a Nova Zelanda, on van portar el cristianisme i també malalties europees com el xarampió, contra les quals els maoris no tenien immunitat. El seu nombre es va reduir al 40% de la població precontacte. Multiculturalitat com a genocidi?

Avui la gran majoria de la població de Nova Zelanda és *pākehā* (d'ètnia europea) i a primera vista, Nova Zelanda s'assembla molt a qualsevol nació europea. (En el cens del 2018, el 70,2% es va identificar com a europeu, el 16,5% com a maori, seguit de poc dels asiàtics i un 1,2% com a musulmà.)

Quan vam arribar a la capital, Auckland, fa més de cinquanta anys, la maoris eren gairebé invisibles per a nosaltres. Avui dia, amb la seva edat mitjana de 24 anys en comparació amb la dels *pākehā*, de 37 anys, els maoris son un grup demogràfic més jove, la qual cosa els dona la possibilitat de tenir un futur emocionant ple de noves oportunitats. Però ara mateix, els *pākehā* encara mantenen bona part del poder.

Possiblement el més important per al creixement del multiculturalisme de Nova Zelanda és la nova adhesió al document fundacional de Nova Zelanda, el Tractat de Waitangi, conegut en l'idioma maori com *Te Tiriti o Waitangi*. Originalment signat el 1840 entre representants de la reina Victòria i la majoria dels líders maoris, el tractat regeix la relació entre el maoris i tots els altres, i garanteix que els drets tant dels maoris com dels *pākehā* siguin protegits, a més de fer que el govern sigui responsable per establir igualtat i el principi que tots els neozelandesos són iguals segons la llei.

Avui la llengua maori (Te Reo) és un dels tres idiomes oficials del país, juntament amb l'anglès i el llenguatge de signes nova-zelandès. Per ajudar més a protegir i preservar la seva llengua i cultura, algunes freqüències de ràdio estan reservades al maori i també hi ha un canal de televisió maori.

La representació de maoris al parlament està garantida amb seients reservats, actualment establerts en set. El tractat ha estat traduït a trenta idiomes perquè els nouvinguts al país puguin comprendre aquesta part important de la identitat neozelandesa.

Adicionalment, la forma de vida maori ha aportat dues qualitats importants a l'*amanida*

cultural de la qual els *kiwis* (anomenats així afectuosament) estan orgullosos. Una és *manaakitanga*, que expressa la importància d'acollir i cuidar els visitants oferint hospitalitat, generositat i estima mútua. L'altra és *kaitiakitang*, que mostra el fort sentit de respecte i responsabilitat que el maori té pel medi ambient natural.

Fa un any, no obstant, en aquest país de multiculturalitat va arribar un supremacista blanc australià que va massacrar 51 musulmans en les oracions de divendres a Christchurch, a l'illa del Sud. El mateix any, l'índex de pau global havia nomenat Nova Zelanda el segon país més pacífic del món. En la seva intervenció, poques hores després de la massacre, Jacinda Arden, la molt admirada primera ministra neozelandesa, va dir: "Molts dels que han estat directament afectats per aquest tiroteig poden ser migrants a Nova Zelanda, fins i tot poden ser refugiats aquí. Han triat fer de Nova Zelanda casa seva, i ho és. *Els són nosaltres.*" Un discurs potent, de fet, en suport de la multiculturalitat. Menys d'un mes després, el parlament de Nova Zelanda va prohibir la majoria d'armes d'assalt semiautomàtiques. Estic molt orgullosa que la nostra filla Kate hagi nascut a Nova Zelanda.

Cap amunt

El 3 d'octubre de 1969, l'Edward va iniciar la següent etapa de la seva circumnavegació en solitari: unes 7.000 milles de Nova Zelanda a Singapur. La nostra filla de cinc mesos i jo l'haviem de retrobar quan haguéssim rebut un telegrama en què ens informava de la seva arribada. No ho va fer, almenys no des de Singapur, ja que el seu missatge deia: "Elimina Singapur. Substitueix Dili. Vine ja." El vent havia canviat de direcció!

Mai havia sentit parlar de Dili i vaig haver de demanar prestat un atlas per trobar-lo. Va resultar ser la capital del que llavors era conegut com a Timor portuguès, a l'extrem oriental de l'arxipèlag d'Indonèsia. Ens va costar un temps arribar-hi, ja que vam haver d'esperar un avió petit d'hèlix de sis places, que viatjava un cop per setmana, perquè ens portés de Darwin, a Austràlia, a una pista d'aterratge d'herba als afores de Dili.

Timor portuguès / oriental

La llarga i fina illa de Timor es troba al mar de Timor, al nord d'Austràlia, i avui en dia es divideix en dues, el Timor Occidental, que forma part d'Indonèsia, i el Timor Oriental, que és el país que vaig conèixer, el 1970, com a Timor portuguès. Aquesta va ser la meua primera experiència de multiculturalisme, creat per la colonització europea. Si bé lingüísticament els colonitzats adoptaven la llengua del colonitzador, hi havia molt poca socialització entre els pobles indígenes i les potències colonials.

La gent original de Timor va arribar en vaixells oberts de Malàisia, Papua Nova Guinea i la Polinèsia. Durant els segles següents van formar moltes ètnies diferents, cadascuna amb la seva pròpia cultura i llengua. Entre els grups més nombrosos hi havia els tetum, que van ocupar la zona del voltant de la capital, Dili, on vam viure durant sis mesos, ancorats a uns centenars de metres de la platja.

Abans de la colonització, els tetum tenien quatre classes diferents: reialesa, aristòcrates, plebeus i esclaus. Després, el 1515, hi van arribar els portuguesos a la recerca d'espècies i en

canvi van trobar a l'illa el preuat sàndal. A partir del 1556, els frares dominicans hi van portar el cristianisme. Finalment, el 1702, l'extrem est de l'illa va ser declarat colònia portuguesa, mentre que l'oest va quedar sota domini dels holandesos fins que, finalment, va ser assumit pels indonesis.

Els timoresos orientals van ser col·lectivament anomenats *maubere* per distingir-los dels colons portuguesos educats. (El nom de *maubere* originalment implicava analfabets, sense educar, sense civilitzar.) Quan hi vam arribar el 1970, el catolicisme els havia reunit gairebé a tots, tot i que alguns mantenien les seves creences animistes.

Bona part de la música timoresa reflecteix la seva història cultural, amb el fado portuguès gaudit juntament amb l'instrument de percussió indonesi del gamelan.

Mentrestant, a Portugal, l'António de Oliveira Salazar va morir. El seu règim autoritari havia durat 36 anys i el seu braç fort s'havia estès per tot el món fins a la colònia de Timor. Aquí vam trobar un país amb tres cultures principals: els maubere, els civils portuguesos i l'exèrcit portuguès, amb un nombre reduït d'asiàtics, principalment xinesos, que tenien botigues i restaurants.

L'exèrcit era qui tenia el poder, mentre que a l'hotel Miramar, als afores, hi havia els exiliats portuguesos, aquells opositors que Salazar havia desterrat a viure a l'altra banda del planeta. Les seves històries eren fascinants.

Els mateixos timoresos eren un poble gentil. Els joves cambrers competien per portar la Kate i jugar amb ella. No obstant, la passió pels jocs d'atzar tenia un paper molt més important en la seva cultura, més concretament, el joc centrat en la lluita contra el gall. Cada matí ens despertàvem amb una cacofonia de paneroles que arribava per les aigües. Allà on miréssim a la costa, els homes alimentaven en els seus braços els galls amb grans d'arròs d'un en un fins al gall que s'allunya dels braços esperaven que un dia l'ocell els ajudaria a sortir de la seva pobresa. Però els timoresos també havien de pagar impostos governamentals, i a mesura que els homes apostaven els guanys familiars, sovint les dones havien de sortir a treballar i abandonar els fills a casa. En tots els meus viatges, Timor va ser el país on vaig veure els nens més prim, fins a veure'ls l'esquelet.

Vaig decidir que havia d'anar, almenys una vegada, a una baralla de galls abans de condemnar-la definitivament. Escortada, per a la meua sorpresa, al millor banc davant de tot –amb els peus dins de l'arena– vaig mirar al voltant i no només era l'única dona que hi havia, però també l'única persona blanca. La baralla de galls tenia clarament fronteres culturals estrictes –i jo involuntàriament les trencava–. Les pròpies batalles causaven angoixa. Equipats amb fulles de metall corbades a les cames, aquells ocells, cuidats amb cura, si es perdien, se'ls va deixar topar i volar al voltant de l'arena fins que van morir dessagnats.

Sis mesos després que l'Edward es dirigís cap a Timor, el vent finalment va girar favorablement. A mesura que es va preparar per tornar a navegar cap a Singapur, els nostres

La Kate amb els cambrers a l'hotel Miramar. D'esquerra a dreta són Santanino, Juan, José (sostenint la Kate), Kate i Miquel, a Dili

joves amics tímoresos es van mostrar inquietos. "No has d'anar a Indonèsia. Et mataran!" Paraules profètiques. El 1974, la Revolució dels Clavells a Portugal va portar als portuguesos a renunciar al control sobre les seves colònies. Un any després, els indonesis, els poderosos veïns de l'oest, van envair el Timor portuguès. Amnistia Internacional va estimar que, del 1975 al 1999, un terç de la població de Timor Oriental, unes 200.000 persones en total, va morir per acció militar, fam o malaltia. Els nostres amics eren entre ells? La Truth Commission va designar com a responsables les forces indonèsies del voltant del 70% dels assassinats violents. Els nostres joves amics tímoresos tenien raó.

Malàisia

A 3.000 km al nord de Timor es troba Malàisia, un país estès entre la península de Malàisia i l'est de Malàisia, que es troba a tot el mar de la Xina del Sud, a la part nord de la tercera illa més gran del món, Borneo. Malàisia té molts grups ètnics i fins a 137 idiomes diferents, que es troben principalment a l'est de Malàisia. Tanmateix, el malai és la llengua dominant, així com també l'idioma colonial, l'anglès, comú en determinades zones. També és popular el manglish, un idioma realment multicultural, una barreja de malai, anglès, tamil i xinès.

Segons la definició constitucional, els malais són musulmans que practiquen costums i cultura malai. Avui dia, els malais d'origen austronèsic constitueixen el 68% de la població, es consideren els autèntics propietaris de la terra i es coneixen com a *bumiputras*. Però el país també acull grans comunitats xineses i índies de molt llarga època; els xinesos hi són des del segle xv i constitueixen el 23% de la població. També constitueixen la majoria dels empresaris. El 1969, la Malàisia multicultural va patir aldarulls que van provocar que els *bumiputra* es convertissin en l'elit governant. Quan vam viure allà, els anys vuitanta, vaig veure poca diferència entre el règim de discriminació racial de Sud-àfrica i el de Malàisia, tret que a Malàisia no hi havia persones blanques implicades. Fins avui, les posicions governamentals més altes estan reservades als *bumiputras*. Reben habitatges més barats, llicències comercials especials, prioritat en les feines governamentals i se'ls anima a procrear. Quan érem allà, fins i tot les beques educatives internacionals estaven reservades només a malais.

En aquell moment Malàisia estava fortament afectada per la revolució islàmica iraniana. Trengganu, la zona septentrional de construcció d'embarcacions on vam posar àncora, va estar sota la influència de l'aiatol·là Khomeini, que vivia a 6.000 km de distància. S'esperava que les dones caminessin amb els ulls mirant avall i al costat de la paret. Els joves solters només podien parlar amb les dones familiars properes i les dones europees eren vistes com a prostitutes. No era rar ser indegudament tocada als carrers de Trengganu.

Fins a la islamització del país, la cultura malaia va estar fortament influenciada pel budisme, l'hinduisme i l'animisme. Avui, en alguns estats, aquestes altres religions estan prohibides. Com que qualsevol

Les torres bessones més altes del món, Petronas, a Kuala Lumpur, Malàisia

musulmà de parla malaia té els drets i privilegis d'un bumiputra, molts musulmans que no parlaven malai han adoptat la llengua, els costums i la vestimenta malais. Aquest és el cas particular dels musulmans indis, que, com els xinesos, tenen una llarga història de viure a Malàisia, però van ser exclosos de les lleis bumiputra.

Tot i així, quan érem allà, les persones més discriminades eren els autèntics habitants indígenes de Malàisia, coneguts com a Orang Asli o *gent originals*. (Actualment representen uns 200.000 o el 0,7% de la població peninsular.)

Un dia, la Sylvie, una membre francesa de la nostra tripulació, i jo vam decidir anar a explorar. Un conegut xinès amb connexions amb l'Orang Asli va acceptar presentar-nos els seus amics de la tribu seknoi. Anteriorment nòmades, ara ens escortaven a la selva fins a una petita clariana on hi havia un grup de cases de fusta, escorça d'arbre i palla que s'alçaven sobre xanques. Els nostres amfitrions senoi ens van saludar amb tímids somriures i ens vam comunicar en malai bàsic.

Ens havien organitzat anar amb canoa per la selva per caçar. Però no era una caça normal perquè l'Orang Asli utilitzaven sarbatanes i dards de verí. Allà vaig descobrir que requereix una habilitat considerable. Els meus propis esforços van conduir a una derrota patètica, ja que el meu dard em va caure als peus, mentre que l'Asli podia fer diana a ocells que es trobaven a les branques més altes d'arbres gegants. Durant aquella expedició, vam buscar mel i cérvols. De cop i volta vaig veure alguns insectes: abelles? Amb molta il·lusió, els vaig assenyalar. Amb un somriure indulgent i la sacsejada del cap, el nostre guia va deixar clar que eren vespes.

Per sort, aquell dia, va caçar un cérvol petit per al nostre sopar, de manera que aquella nit, a la vora del riu, el vam rostir a les flames del foc, l'única llum en aquella nit negra a la selva. De tornada al poble, amb la Sylvie vam ajudar la família a netejar la preciosa collita d'olíban, una resina recollida dels arbres de les selves que es diuen boswèlia. Calia treure les restes de fusta. També ens vam unir als vilatans rentant-nos la roba i nosaltres mateixes a una bassa del riu. Havent prèviament perdut una samarreta en el camí cap al riu, m'estava esperant, plegada, a la cabana. Més tard vam saber que els nostres amfitrions no tenien paraules en el seu idioma per robatori o assassinat.

També vam saber que el govern malai, en un esforç per treure l'Asli de la selva i a la principal societat islàmica, va animar les dones, durant els últims tres mesos d'embaràs, a anar a campsaments especials on eren allotjades i alimentades, rebien una cura adequada antinatal, i les ensenyaven a llegir i escriure, i també sobre les creences islàmiques, per així poder convertir-se en bumiputras.

Les Seychelles

Acabaré aquest viatge d'exploració multicultural a les boniques illes de granit i tropicals de les Seychelles, situades al bell mig de l'oceà Índic, a 1.500 km de la terra d'Àfrica més propera. Hi vam arribar el 1971, uns 200 anys després dels primers pobladors. La nostra idea

Asli Hostess in Malaysia

era construir una rèplica de la *Niña* de Colom. En canvi, durant els següents deu anys, vam acabar amb una plantació de coco de 7 hectàrees a la petita illa de La Digue. No hi ha aigua corrent ni electricitat, però una abundància de fruites tropicals delicioses i una gent encantadora.

El 1770, el capità francès Leblanc Lecore va desembarcar els primers colons a les Seychelles, quinze homes blancs, vuit africans i cinc indis. Així va començar, i els *seychellois* així continuarien. Juntament amb els xinesos, aquestes races han format, fins avui, el maquillatge ètnic de les Seychelles. Aquelles primeres arribades també van crear el crioll seychelles per comunicar-se entre ells. Les primeres paraules de la Kate també van ser en crioll. "Oli ou sabats?" Traduït, ella preguntava: "On són les meves xancletes?"

En comptes del multiculturalisme, diria que vam trobar que les Seychelles era un exemple de multiètnia en una societat postmulticultural, ja que, malgrat les divisions polítiques, tenien una cultura homogènia, totes eren simplement *seychellois*. Cinc vegades l'any totes les dones es feien vestits nous per celebrar els dies festius cristians més importants. Amb 115 illes, tots es reuen per celebrar el llançament d'una de les seves tradicionals goletes comercials de Seychelles. Tot i estar aïllats tan lluny de l'Àfrica continental, la consanguinitat no ha estat mai un problema, tret d'un petit grup de blancs, coneguts com els Grands Blancs, que volien mantenir-se *purs*. Pel que fa de la resta, hi havia casaments mixtos, cosa que ha fet que tinguin un patrimoni genètic excepcionalment fort. Un poble sorprenentment guapo, tanmateix, en la nostra petita illa de La Digue; diversos estudiants van guanyar diverses beques per anar a estudiar a la prestigiosa universitat de la Sorbona de París. De fet, els *seychellois* estaven tan ben barrejats que ningú no sabia de quin color serien els seus nadons. En una família propera a nosaltres, el pare portava boina i semblava francès. La seva dona semblava del sud italià, mentre que el seu fill gran, el nostre amic Joe, era africà de color negre i el germà que el seguia semblava indi. Quan el Joe es va casar amb una *seychelloise* blanca, el seu fill semblava italià, com la seva àvia i la seva filla era tan blanca que em semblava que tenia anèmia.

El 1774, la colònia de les Seychelles es va convertir en britànica, tot i que es va deixar molt a mans dels propietaris locals de terres amb la seva influència cultural francesa, i malgrat que els britànics van mantenir el control de les Seychelles fins a 200 anys després, el 29 de juny de 1976, quan el país es va convertir en una república independent i de la Commonwealth of Nations, el francès i el crioll van seguir sent les principals llengües unificadores.

Durant aquells anys intervinguts, les Seychelles van actuar com a dipositari per a ciutadans no desitjats de diverses cultures. Napoleó hi va enviar un vaixell càrrega de presoners realistes mentre que els britànics hi enviaven presoners de Zanzíbar i Egipte. Tant l'arquebisbe Makarios de Xipre com el soldà Abdul-là de Perak van dir que estaven tristos de tornar quan va acabar el seu moment d'exili. Els corsaris francesos es van refugiar allà. Els esclaus

Seychelles. Piragua a la platja, La Digue

alliberats, durant les guerres antiesclavatge, van ser enviats allà per ser aprenents dels propietaris locals, que els alimentaven i els pagaven sous.

També hi va haver moments dolents. Temps en què les collites fallaven i els vaixells de subministrament no arribaven. Aleshores hi havia robatoris i, quan vam arribar-hi, el robatori es va convertir gairebé en un passatemps nacional que es va teixir en la cultura de les illes. Històries de robatoris particularment astuts, acompanyats de vi de palma, podrien acabar fent-se virals.

Però el 1977, mentre el president escollit democràticament del país, Sir James Mancham, es trobava fora de visita oficial, el seu primer ministre, France-Albert René, va fer un cop d'estat amb mercenaris comunistes de Tanzània. Les Seychelles es van convertir en un estat socialista d'un sol partit fins al 1993. El cop d'estat de René, amb soldats armats amb canons desfilarant pels carrers, va suposar un gran xoc per als pacífics *seychellois* i va provocar una intensitat d'intents de cops d'estat. De fet, un dia em vaig fixar en el petit port i vaig veure un home sol que tenia dificultats per portar una caixa llarga i amb forma de taüt cap a un bot inflable. Vaig proposar-li la meua ajuda i, intentant aixecar la caixa, em va sorprendre el pes.

"Déu meu, què hi tens aquí? Armes?"

"Sí", va ser la resposta. L'endemà vaig sentir a les notícies que alguns belgues havien estat enxampats intentant provocar un cop d'estat.

El 1993 es van celebrar de nou les eleccions democràtiques i van ser guanyades principalment pels candidats del partit del René. Ja havia introduït nombroses mesures, com ara l'atenció sanitària universal i les pensions, que havien millorat la vida dels *seychellois*. Amb una florida indústria turística, el Banc Mundial informa que avui dia l'arxipèlag, amb gairebé 98.000 ciutadans, té el producte interior brut (PIB) més elevat per habitant de l'Àfrica. Però els efectes de la covid-19 ara poden amenaçar aquesta prosperitat.

Andorra

Finalment, al país de la meua ciutadania escollida. Com he dit al principi, em sembla inspirador que, en lloc de lluitar contra l'educació dirigida per diferents nacions dins de les seves fronteres com ho fan la majoria de països, Andorra mostri el camí abraçant tres opcions diferents d'idiomes per a l'educació dels seus fills. Segurament l'epítom de la multiculturalitat. L'any 1989 vaig ser una de les fundadores dels International Singers i quina alegria feia aquell

The International Singers. Mirant a la primera fila, les nacionalitats són, a l'esquerra, alemanya, brasilera, catalana, americana, americana, britànica, holandesa, argentina, andorrana, andorrana

cor tan multicultural. En la seva apoteosi, amb 35 membres, teníem quinze nacionalitats dels tres continents. Vam tenir festes de postassaig per conèixer-nos millor i en el nostre concert anual de captació de fons vam oferir al públic pica-pica preconcert; cadascú de nosaltres va portar un plat del nostre país d'origen: Andorra, Catalunya, França, la Gran Bretanya, l'Argentina, el Brasil, els Estats Units, el Japó, etc. (Vegeu la foto)

Fills multiculturals, tercera cultura (TCK)

Finalment, una paraula sobre Third Culture Kids (fills de la tercera cultura). Va ser de la veu d'un dels cinc joves americans del programa Fulbright que vénen cada any per compartir la seva cultura nord-americana als departaments anglesos de les escoles secundàries andorranes que vaig sentir a parlar de Third Culture Kids.

El terme va ser creat la dècada de 1950 per descriure els fills de ciutadans nord-americans que treballaven i vivien a l'estranger: missioners, diplomàtics, personal militar, etc. Es refereix a algú que, de petit, ha passat un període important de temps en una o més cultures que no són les seves i ha integrat així elements d'aquestes cultures i de la seva pròpia cultura de naixement en una tercera cultura pròpia, cosa que els fa especialment adeptes a construir relacions amb altres cultures, alhora que no posseeixen una identitat cultural pròpia. La nostra filla Kate, per exemple, quan se li preguntava d'on és responia: "Del món".

Així, els TCK tenen un punt de vista alt en la mentalitat oberta, amb una sensibilitat més alta envers altres cultures i maneres de viure, en entendre que hi ha més d'una manera de mirar situacions i tenir uns estàndards diferents de comportament interpersonal, codis d'estil de vida i perspectives. Això crea un grup cultural completament nou que no entra dins de la seva llar o cultura d'acollida, sinó que comparteix una tercera cultura amb tots els altres TCK fent que se sentin més còmodes a l'instant amb altres TCK, fins i tot si no saben res del seu bagatge personal.

Clare Allcard,
viatgera, marinera i escriptora